

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA XXI ASR KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHNING AFZALLIKLARI

*Ukibaeva Sanimxan Toymagambetovna
Toshkent gumanitar fanlar universiteti
"Amaliy va gumanitar fanlar" kafedrası
assistent o'qituvchisi*

ПРЕИМУЩЕСТВА ФОРМИРОВАНИЯ НАВЫКОВ XXI ВЕКА У УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

*Укибаева Санимхан Тоймагамбетовна.
Ташкентский гуманитарный университет
Кафедра «Прикладные и гуманитарные науки»
преподаватель ассистент*

ADVANTAGES OF FORMING 21ST CENTURY SKILLS IN PRIMARY CLASS STUDENTS

*Ukibaeva Sanimkhan Toymagambetovna
Tashkent University of Humanities
"Applied and humanitarian sciences" department
Assistant teacher*

sanimxonukibayeva@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0005-4146-8325>

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining XXI asr ko'nikmalarini shakllantirish usullari, 4k modeli asosida yangi avlod darsliklarining kirib kelishi, Yangi avlod darsliklarida mashqlarning berilishi, tuzilishi va mohiyati, boshlang'ich ta'lim darsliklaridagi innovatsiyalar yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: 4k modeli, tanqidiy fikrlash, ijodiy yondashuv, muloqot, jamoaviy ishlash, XXI asr ko'nikmalari, yangi avlod darsliklari, pedagogika, salohiyat, bilim, tajriba, metod.

Аннотация: В данной статье освещены методы формирования навыков XXI века у учащихся начальных классов, внедрение учебников нового поколения на основе модели 4к, положение, структура и характер упражнений в учебниках «Нового поколения», новации в учебниках начального образования.

Ключевые слова: 4к модель, критическое мышление, творческий подход, коммуникация, работа в команде, навыки 21 века, учебники нового поколения, педагогика, потенциал, знания, опыт, метод.

Abstract: In this article, the methods of formation of 21st century skills of primary school students, introduction of new generation textbooks based on the 4k model, provision, structure and nature of exercises in New Generation textbooks, innovations in primary education textbooks are highlighted.

Key words: 4k model, critical thinking, creative approach, communication, teamwork, 21st century skills, new generation textbooks, pedagogy, potential, knowledge, experience, method.

KIRISH (ВВЕДЕНИЕ / INTRODUCTION)

Boshlang'ich ta'lim har bir kasb va sohaning poydevoridir. Yangi O'zbekistonning ilm-fan, tadbirkorlik, ishlab chiqarish, robototexnika, sun'iy intellect va boshqa turli jabhalarini rivojlantirish har

bir fuqaro oldidagi burchi hisoblanadi. Hozirgi shiddat bilan rivojlanayotgan davrda har kuni bir yangilik yuzaga chiqmoqda. Rivojlanish va yuksalish ta'lim sohasida ham amalga oshirilmogda. Bunday davr pedagoglardan zamon bilan hamnafas

ish olib borishni, yangiliklardan doimiy xabardor bo'lib turishni talab qiladi. Hozirgi amalda foydalanayotgan darsliklarimiz ham 4K tamoyili asosida yaratilgan. Bu tamoyil XXI asr ko'nikmalarini o'quvchilarning ong va hayotida shakllantirishga xizmat qiladi. O'quvchilar quruq matn va she'rlarni yodlash emas, balki, matn she'rlarga doir topshiriq bajarishga va hayotiy ko'nikmalar orttirishga undaydi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA (ЛИТЕРАТУРА И МЕТОДОЛОГИЯ / MATERIALS AND METHODS)

Pedagoglar, ayniqsa, ta'limda poydevor vazifasini bajaruvchi boshlang'ich sinf o'qituvchilari yangidan-yangi g'oyalarni ishlab chiqib, o'z darslariga tatbiq qilib, o'quvchilar bilan birgalikda faol ish olib borsagina yaxshi natijalarga erishishi mumkin.

XXI asr ko'nikmalari, jumladan:

-o'rganish ko'nikmalari;

-hayotiy ko'nikmalar;

-ilmiy-savodxonlik ko'nikmalari.

O'rganish ko'nikmalarida 4k modeli, tanqidiy fikrlash, ijodiy yondashuv, muloqot va jamoa bo'lib ishlashni o'rganish va o'zlashtirish kerak.

Tanqidiy fikrlash - o'quvchilar mavzudagi ma'lumotni analiz va sintez qilishi, uning ishonchligini baholashi va asosli xulosalar chiqara bilish ko'nikmasi hisoblanadi.

Kreativlik- o'quvchilarning noodatiy loyihalar yaratishi, noodatiy fikrlashi, yangi g'oyalar va yondashuvlardan foydalanishi, o'quvchilarda paydo bo'lib qolgan qolip va cheklovlardan chiqqan holda aniq va natijali fikrlash ko'nikmasi.

Muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish - o'z fikrini aniq ifodalash va boshqalar bilan samarali munosabatda bo'lish. Boshqalar oldida o'z fikrlari va go'yalarini yetkaza olish ko'nikmasi hisoblanadi.

Jamoa bo'lib ishlash- o'quvchilarning kichik va katta guruhlarda ishlash ko'nikmasi hisoblanib, hamkorlik qilish va vazifalarni taqsimlash qobiliyatidir. O'quvchilar boshqalar bilan muloqot va hamkorlik qilgan vaqtda erkin va mustaqil fikrlashi, boshqalar fikrlarini ham tinglay olish ko'nikmasini shakllantiradi.

Hayotiy ko'nikmalarda kirishuvchanlik va moslashuvchanlik ko'nikmasida insonning o'z harakatlari va qadamlarini yangi vaziyatga ko'ra o'zgartirishi va notanish vaziyatlarda samarali

tarzda, odob-axloq va qadriyatlarga amal qilgan holda qobiliyatini namoyon etishi. Liderlik va mas'uliyat ko'nikmasida jamoani boshqarish qobiliyati, bolaga qat'iyatlilik va mas'uliyat, o'ziga ishonch kabi asosiy shaxsiy fazilatlarni rivojlantirishga qanday yordam berishni va ta'lim olishdagi imkoniyatlarini oshirish. Tashabbuskorlik va o'z-o'zini boshqarish ko'nikmasida ishni mustaqil ravishda boshlash qobiliyati, o'z-o'zini rag'batlantirish va tashabbus ko'rsatishda halollik bilan ishlash qobiliyati. Samaradorlik va javobgarlik ko'nikmasida ma'lum vaqt oralig'ida har qanday vazifani samarali bajarish, har qanday topshiriq uchun mas'uliyatlilikni his qilish tushunilishi. Ijtimoiy va madaniyatlararo o'zaro ta'sir ko'nikmasida o'quvchilar turli xil ijtimoiy va madaniy muhitlarda fikrlarini bayon qila olish, hamkorlikda har turli jabhalarda o'z sohasiga mos muloqot qurish va kelishish, samarali ishlash qobiliyatlarini shakllantirish kerak.

Zamonaviy ta'lim va zamonaviy maktab o'quvchilariga kompleks vazifalarni bajarish, bilimiga tayangan holda fikr-mulohazalarini shakllantirib, qaror qabul qilish; Mantiq, mushohada va egallagan bilimlarini tahlil qilish; Ijodkorlik, hamkorlik, jamoa bo'lib ishlash ko'nikmalarini shakllantirishi lozim. Shu bilan birga, o'zining, atrofda gilarining his-tuyg'ularini aniq baholashi, diqqatini boshqara olishi, moslashuv va kirishuvchanlik qobiliyatlarini rivojlantiruvchi bo'lishi kerak. Bu qator vazifalarni hal qilish uchun ta'lim jarayonida "4K" modelini qo'llanib dars o'tishi kerak.

NATIJALAR (РЕЗУЛЬТАТЫ / RESULTS)

Yangi darsliklarda berilgan mashqlar avvalgi darsliklardan farq qiladi. Yangi avlod darsliklarida berilgan mashqlarning o'tkazish shakllari guruh tarzida jamoada muloqot madaniyatining shakllanishiga, fanga bo'lgan qiziqishlarining ortishiga, diqqatini jamlashga, ularda hozirjavoblik, chaqqonlik, o'zaro hurmat, jamoa bo'lib ishlash ko'nikma va qobiliyatlarini rivojlantiradi. Yakka tartibda dars davomida o'quvchilarga berilayotgan manbalarni mustaqil o'zlashtirishlari, ularning yashirin qobiliyatlarining yuzaga chiqishi, dunyoqarashining kengayishi bilan ahamiyatlidir. Darslarda foydalaniladigan mashqlarga qo'yiladigan talablar:

-Darslarda foydalanadigan metodlar mavzuga doir bo'lishi;

-Aniq maqsad qo'yilishi, qiziqarli bo'lishini ta'minlash;

-Shartlarni o'quvchilarga juda qiziqarli va aniq yetkazib berish;

-O'quvchilarning metod shartlarini bajarish jarayonini kuzatish;

-Natijalarni mohirona baholash va samarali yakunlash:

МУНОКАМА(ОБСУЖДЕНИЕ/ DISCUSSION)

Maktab faoliyati va avvalgi darsliklardagi nazariy bilimlar takrorlanadigan, oddiy o'qitish usullardan foydalanadigan, natijada hech qanday yuqori natijalar bo'lmasligi tabiiy hol edi. Natijada o'qituvchilar yillar davomida foydalanib o'tgan ayrim darsliklarga yoki o'qitish usullariga juda o'rganib qolishgan. Shuning uchun yangi darsliklarimiz ba'zi o'qituvchilar uchun shaxsiy-hissiy an'alaridan voz kechishga olib keldi. Boshlang'ich ta'limda amaldagi darsliklarning hammasida o'qituvchi metodlardan va interfaol usullardan foydalanib dars o'tishi kerak. O'qituvchi mashqlar va metodlardan foydalanish uchun yuqoridagi talablarga javob berishi kerak. Sababi, mashq va metod mavzuga doir bo'lmasa o'quvchilarning o'rganish, hayotiy va ilmiy-savodxonlik ko'nikmalari shakllanmay qoladi. Yangi darslikda keltirilgan ma'lumotlar, hajmi katta bo'lmasa ham topshiriqlar sonining ko'pligi, har xilligi, takrorlamasligi, mashq va masalalarning eski darsliklarga qaraganda yuqori saviyali bilimlarni, ongli fikr va tafakkurni talab etadi. Yangi darslikdagi topshiriqlar ijodiy va mantiqiy fikrlamas ko'p vaqt talab qiladi. Mavzu yuzasidan qo'shimcha hayotiy yondosh mavzularning berilganligi, vazifaning yechimi aniq va shaffoflikni talab etishi kabi ko'plab yangicha talablarni targ'ib etuvchi omillar ham e'tirozlarga sabab bo'lmoqda.

O'qituvchining pedagogik mahorati va ilmiy salohiyati yuqori bo'lsa har bir fan va mavzuga mos metod tanlanadi. Bunday to'g'ri tanlov albatta samarali natija beradi.

XULOSA (ЗАКЛЮЧЕНИЕ / CONCLUSION)

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, bugungi kunda boshlang'ich sinflarda XXI asr ko'nikmalarini shakllantirish uchun 4K modeli asosida ish olib

borish eng zamonaviy yondashuvdir. XXI asrning 4 K modeli bugungi kunda muvaffaqiyatga erishish uchun zarur bo'lgan eng muhim bo'lgan ko'nikmalardan hisoblanadi. Bu ko'nikmalar o'quvchilarning muammolarni hal etish, birgalikda jamoa bo'lib ishlash va yechim topish imkonini beradi. Chunki bu o'quvchilarning atrof-muhitda bo'layotgan jarayonlarga ongli munosabatda bo'lishiga, ijodkorligi va mantiqiy fikrlashi kengayishiga, har qanday holatga real yondashib, to'g'ri xulosalay olishiga, qolaversa jamoaviy muhitga tez ko'nika olishiga yordam beradi.

Zerokim, ana shu o'sib kelayotgan jazzi farzandlarimiz O'zbekiston kelajagidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentyabr "O'zbekiston 2030" strategiyasi to'g'risidagi PF-158-sonli farmoni.

2.Madayev, O., Sobirov, A., Xolmanova, Z., Toshmirzayeva, S., Ziyodullayeva, G., & Shamsiyeva, M. O'zbekiston Respublikasi Oliy Va O'rta Maxsus Ta'lim Vazirligi.

3.Muslimov N.A, Usmonboyeva M.H. Pedagogik kompetentlik va kreativlik. –Toshkent, 2015-yil.

4.Xolmanova, Z., & Shamsiyeva, M. Bolada bilingvizmni shakllantirishda ona tilining ahamiyati. O'zbekiston, 6

5.Artiqboyeva Z.A. Malaka oshirish tizimida maktab matematika o'qituvchilarining kasbiy-metodik ko'nikmalarini takomillashtirish: ped.f.n. diss. –T.: 2004. -163 b.

6.M.A. Urinboyeva, N.Sh. Djumanova, G.X. Karimova, Boshlang'ich sinflarda o'quv fanlarini integratsiyalash davr talabi. Ilmiy maqola, Zamonaviy dunyoda pedagogika va psixologiya konferensiyasi.

7.Mavlonova R.A. Boshlang'ich ta'limning integratsiyalashgan pedagogikasi. Metodik qo'llanma. – T.: Nizomiy nomidagi Toshkent davlat universiteti, 2005.

8. Muslimov N.A. Kasb ta'lim o'qituvchisini kasbiy shakllantirishning nazariy-metodik asoslari: ped.f.dok.diss. –T.:2007, -315 b.